

Odvar Nordli

Foredrag på fellesmøte mellom Arbeiderpartiets landsstyre og nyvalgte stortingsgrupper mandag 3. oktober 1977 kl. 1100.

Etter stortingsvalget for 4 år siden hadde vi en inngående diskusjon om partiets holdning til den situasjon som da var skapt.

Arbeiderpartiet valgte å danne sin mindretallregjering.

Grunnlaget for Regjeringens arbeid var partiets program.

Vi så ikke noen oppfordring eller annen grunn til å innlede noe organisert forpliktende samarbeid med andre partier.

- 2 -

Vi bygde vårt arbeid i forhold til Stortinget på et samarbeid fra sak til sak.

Valgresultatet i år er sterkt^{og} oppmuntrende for Arbeiderpartiet.

Vi vant imidlertid ikke et rent flertall for Arbeiderpartiet alene i Stortinget.

Koalisjonspartiene fikk heller ikke sitt ønskede flertall. Heller ikke om de legger til seg 2 beredvillige mandater fra Venstre.

I tillegg til de to hovedblokker finner vi en sterkt redusert gruppe fra Sosialistisk Venstreparti.

Valgresultatet gir utgangspunkt for en rekke interessante refleksjoner.

Men selv om vi kan notere betydelige mandatoverførin-

ger fra enkelte partier til andre, er den parlamentariske situasjon etter min oppfatning ikke i grunnprinsippene endret fra den fireårs-periode vi har bak oss.

Så langt en i dag kan avlese valgresultatet er det hverken noe i den parlamentariske eller politiske situasjon som tilsier endringer i regjeringsspørsmålet.

Det kan ikke nå øynes noen annen løsning enn at Arbeiderpartiet fortsetter i regjeringsposisjon.

Som grunnlag for vårt arbeid bør vi ta Regjeringens langtidsprogram, Arbeiderpartiets valgprogram og Landsorganisasjonens handlingsprogram for de kommende 4 år.

På et slikt grunnlag bør vi invitere til et videre sak-til-sak samarbeid med gruppene i Stortinget.

Så snart de forskjellige partigrupper i Stortinget er

konstituert vil jeg ta kontakt med de nyvalgte gruppeformennene og drøfte med dem situasjonen og forholdet mellom Regjeringen og Stortinget.

Men selv om vi har en valgseier bak oss bør vi ikke i Arbeiderpartiet slå oss til ro med denne konklusjon når vi skal vurdere Arbeiderpartiets politiske stilling i dag og i fremtiden.

På lengre sikte kan vi neppe satse Arbeiderpartiets framtid og muligheter i det parlamentariske liv på så fine marginer som vi snart er blitt vant til å operere med.

Midt i det skifte fram og tilbake av stemmer som foregikk ved dette valgoppgjøret finner vi igjen den gamle kjente skillelinjen som skjærer nesten midt gjennom velgermassen.

Vi bør i årene fremover mot neste valg nytte tiden godt

også til å vurdere Arbeiderpartiets parlamentariske samarbeids-
muligheter på lengre sikt.

Vi står ikke overfor noen situasjon som kaller på noen
form for hastverksarbeid.

Vi har god tid foran oss og vi har en solid politisk
og parlamentarisk styrke å vurdere ut fra.

Vi skal ikke la oss lokke inn i kortsiktige fristende
løsninger om de måtte by seg.

Men vi skylder de store grupper

som står bak oss å vurdere nøye om det etter-
hvert som årene går viser seg^å kunne utvikles nye innslag i sam-
arbeidsmønstrene i norsk politikk.

Det ligger ikke bare helgedager foran oss.

Vi står overfor store vanskelige og politisk krevende

oppgaver.

Oppgaven vil kalle på det beste og mest solide i sam-
arbeidet innad i partiet og mellom parti, stortingsgruppe,
Regjering og Landsorganisasjonen.

Vi må imidlertid ikke la de mørke skyene på den øko-
nomiske horisonten få overskygge det forhold at aldri har vårt
samfunn hatt slike muligheter som i dag og i framtida.

Vi møter framtidsoppgavene med tiltro til det samfunn
vi har bygd opp.

Vi har en politikk som har stått sin prøve.

Det er med en slik realistisk optimisme og med klare
politiske målsettinger at vi skal møte oppgavene i de 4 år som
ligger foran.

Arbeiderpartiets regjering bør møte det nye Storting
med en avklaring av politiske målsettinger og

prinsipper for arbeidet i den kommende 4-årsperiode.

Grunnlaget for dette er lagt i Regjeringens langtidsprogram og Arbeiderpartiets arbeidsprogram for årene 1978-81.

Vi har samlet i vårt program våre målsettinger under mottoet å skape et kvalitativt bedre samfunn.

Såvidt mulig bør enkeltsaker som fremmes underordnes disse prinsipielle målene på alle politikkenes viktige felter.

I Regjeringens langtidsprogram er målsettingene trukket opp i 8 nå etterhvert velkjente hovedprinsipper.

Av disse er arbeid for alle og trygghet og gode levekår det viktigste.

Dette fordi alvor og vanskelighetene på den økonomiske siden dominerer bildet i en langt annen grad enn de foregående årene.

Som en viktig del av dette å skaffe trygge og gode arbeidsplasser, for å skaffe valgmuligheter, for å verne om vårt lands befolkningsmessige og kulturelle struktur kommer distriktpolitikken sterkt inn. Ut fra vårt mål om solidaritet og likeverd er det hensynet til de svakest stilte i samfunnet som på mange felter vil måtte dominere vår politikk også i de kommende år.

Som en viktig sak innenfor dette store området finner vi vår politikk overfor pensjonistene.

En ny opptrappingsplan for minstepensjonene vil måtte bli en viktig del av en slik politikk.

Abortspørsmålet er en viktig og vanskelig sak innenfor vårt sosialpolitiske felt.

Dette mangesidige og sterkt følelsesladede spørsmål som rører ved noe dypt menneskelige hos de fleste av oss, bør

politiske

vi innordne under én klar målsetting.

Antallet uønskede svangerskap og svangerskapsavbrudd må bringes ned.

Vi bør legge vekt på en politikk som i første rekke betoner opplysning, veiledning og bedre kunnskap når det gjelder samlivsspørsmål.

Bedre og mer menneskelige sosiale tjenester overfor vanskeligstilte familier er en viktig vei å gå videre. Det alvorlige spørsmålet om avbrudd av et svangerskap står kvinnen overfor etter at hun med god mobilisering av samfunnets velferdsressurser likevel finner at hun ikke kan føde sitt barn.

Da, og bare da, er svangerskapsavbrudd et riktig og begrunnet inngrep.

I realitetenes verden er det i en slik situasjon ingen

andre enn kvinnen selv som kan ta beslutningen og ansvaret for den.

Vi skal føre videre vår praktiske politikk i en bred innsats i miljøspørsmål og naturvern.

Blant miljøspørsmålene kommer arbeidsmiljøet i første rekke.

Vi har her bak oss den første og viktigste etappen med den nye loven.

I de kommende årene står vi overfor nye store utfordringer med å gjennomføre denne loven slik at vi skritt for skritt omskaper arbeidslivet til et bedre, sunnere og mer meningsfylt miljø.

Målsettingene for loven står fast. De må nås.

I den vanskelige økonomiske situasjon som enkelte bedrifter og bransjer er i, må vi være innstilt på å drøfte

avgrensede deler av gjennomføringen av vår politikk for vern av det ytre og indre miljø ut fra et rimelig og nødvendig hensyn til bedriftenes økonomiske bæreevne og dermed arbeidsplassenes trygghet.

I politikken for bedre lokalsamfunn har vi i foregående periode lagt ned et stort arbeid på å formulere en ny bypolitikk.

Nå står vi foran oppgaven å konkretisere denne nye siktelinjen i vår velferdspolitik.

Innenfor idéen frihet, demokrati og rettssikkerhet er det demokratiet i arbeidslivet som er den største saken.

Vi har oppnådd mye på dette område. Men mange store oppgaver ligger fortsatt foran oss. Skritt for skritt må vi innføre de ansattes medbestemmelsesrett i virksomhet som hittil

har falt utenfor de ordningene som er innført.

Dette gjelder både private og offentlige virksomheter. Vi må til stadighet være opptatt også av det politiske apparat som skal føre vår politikk gjennom.

Dette gjelder selvfølgelig også det apparat som står til Regjeringens tjeneste.

I et internt utredningsarbeid har Regjeringen vurdert forskjellige sider ved vår departementsstruktur.

Det viktigste sakfelt som i den sammenheng er brakt inn er spørsmålet om forvaltningen av de politiske oppgaver innenfor feltene olje, energi, industri i framtiden.

Mye taler for at vi nå går til opprettelse av et eget olje- og energidepartement.

Den internasjonale økonomiske situasjon er ikke lys.

Mens vi i 1976 hadde en god internasjonal oppgang, har utviklingen i 1977, og utsiktene for 1978 blitt gradvis svakere etter hvert som konjunkturbildet er blitt revidert. Vi kan bare regne med en begrenset økonomisk vekst i de store industri-landene i nærmeste framtid, og vi må regne med at arbeidsløsheten ute i verden fortsatt vil holde seg meget høy og antakelig stige. Flere av de mindre land, bl.a. Sverige og Danmark, vil ha en svak økonomisk vekst framover som følge av de problemer disse land har med sin utenriksøkonomi.

Mot en slik internasjonal bakgrunn må vi basere oss på at viktige norske eksportindustrier og andre utsatte næringer fortsatt vil få problemer.

Verftindustriens stilling, som henger sammen med den internasjonale skipsfartskrisen, kan bli vanskelig i flere år

framover.

Selv om de økonomiske utsikter har forskjøvet seg i pessimistisk retning etter at langtidsprogrammet ble lagt fram i vår, gir Langtidsprogrammet likevel fortsatt i store trekk et riktig bilde av hvilke ressurser vi vil kunne ha til rådighet i årene framover. Jeg vil understreke at Langtidsprogrammet fortsatt gir uttrykk for Regjeringens målsetting for den økonomiske politikk.

For sysselsettingsutsiktene framover, er det de konkurranseutsatte næringer som er avgjørende. Konkurranseevnen til disse næringene må sikres.

Et viktig bidrag til det kunne være en sterk produktivitetsutvikling i de utsatte næringene sett under ett. Dette kan skje etter hvert som avsetningsforholdene bedres og bedriftene får tilpasset seg til den nye situasjonen. Konkurranse-

evnen kan også styrkes med kvalitetsforbedringer av norske produkter eller ved mer effektiv markedsføring. Dette må være viktige elementer i næringspolitikken framover.

Langtidsprogrammet peker på at vi må ha et høyt og til dels økende investeringsnivå. Hver enkelt bedrift som på varig basis skal kunne produsere og selge uten et beskyttet hjemmemarked eller direkte støttetiltak, må ligge på topp i produktivitet i internasjonal sammenheng. Det krever moderne teknikk, betydelig kapitalutstyr og rask tilpasning til endringer i markedene. Investeringsopplegget kan illustreres med at investeringenes andel av bruttoproduktet i norsk industri i 1975 var høyere enn i andre OECD-land. Likevel legger Regjeringen opp til en ytterligere øking av industriinvesteringene.

Av særlig stor betydning er det å få dempet den nominelle kostnadsstigningen. Regjeringen vil søke samarbeid med organisasjonene med sikte på å oppnå nominelle tillegg ved kommende inntektsoppgjør som på en realistisk måte er tilpasset et hardt økonomisk klima og trygging av sysselsettingen. Like viktig er det nå å få dempet en overhåndtagende lønnsglidning og den inntektsveksten som ellers skjer utenfor tariffoppgjørene. Vi har, sammen med LO og NAF, nedsatt et utvalg som ser på dette problemet. Politikken må også innrettes slik at det ikke blir mangel på arbeidskraft i store deler av arbeidsmarkedet. Dette vil nemlig føre til sterkere kostnadsstigning.

Budsjettet og det økonomiske opplegg totalt sett vil bli utformet med dette for øyet.

Et slikt opplegg vil for 1978 innebære noe strammere økonomisk politikk på flere måter. Som vi har varslet tidligere også under valgkampen, må vi få en demping av den sterkeinntektsveksten som vi har hatt i fjor og i år. Men selv om mange med høyere inntekter bare vil kunne oppnå en meget liten eller ingen reell inntektsøking, bør det fortsatt være rom for reell inntektsøking for grupper med lave inntekter.

Trygdene på minstepensjon vil til neste år bli sikret en klar vekst i disponibel realinntekt. Hvor sterk denne veksten skal være, vil bli endelig vurdert etter at Leveraas-utvalgets innstilling foreligger.

Oppgjøret for bøndene vil bli i tråd med de retningslinjer Stortinget har trukket opp. Disse retningslinjene vil bli vurdert både på bakgrunn av Lodden-utvalgets innstilling

og den økonomiske situasjon.

Regjeringen fant det ikke riktig å følge den svenske devalueringlinjen som vi mener vil forsterke inflasjonen. I likhet med Danmark fulgte vi derfor Sverige bare et stykke på vei. Regjeringen mener at den moderate norske kronejustering gjennomgående vil gi en viss hjelp til vår konkurranseutsatte industri. I visse bransjer har imidlertid det svenske marked stor betydning, og Regjeringen vil derfor iverksette særlige støttetiltak for å hindre negative virkninger av den svenske devalueringen.

De omfattende støtte- og motkonjunkturtiltak som myndighetene har satt i verk for å hjelpe vanskeligstilte næringer og bedrifter har i betydelig grad bidratt til å holde sysselsettingen oppe, også i konkurranseutsatte, eksport-

orienterte næringer. Forutsetningen for statlige likviditetslån, driftsstøtte og rentestøtteordninger for ekstraordinært lagerhold m.v. har imidlertid vært at en har ønsket å holde produksjon og sysselsetting oppe under en nedgangskonjunktur av begrenset varighet.

De offentlige tiltak som settes inn i tiden framover bør i vesentlig grad medvirke til å gi vårt samlede konkurranseutsatte, eksportorienterte næringsliv en bedre konkurranseposisjon. Dette vil nødvendiggjøre en del omstillinger i norsk næringsliv.

Det bør imidlertid legges opp til en gradvis endring og nyansering i den nåværende politikk. Hjelp bør fortsatt kunne bli aktuelt når en står overfor midlertidige vansker eller bedrifter i lokalsamfunn med en særlig vanskelig

sysselsettingssituasjon. Det må også gis den nødvendige tid slik at eventuelle omstillinger og endringer ikke gjennomføres for brått.

Denne omleggingen er en praktisk tilpassing til en ny situasjon. Målene for Regjeringens økonomiske politikk forblir de samme. Å skape trygghet og gode levekår og arbeid for alle vil til enhver tid stå sentralt i vår politikk.

Utformingen og gjennomføringen av en norsk politikk for nordområdene er i dag en viktig og sentral del av Norges utenrikspolitikk. Utviklingen i havområdene i nord understreker de storpolitiske, strategiske og ressurspolitiske sider ikke bare ved vårt forhold til Sovjetunionen, men også i bred utenrikspolitisk sammenheng. Det er i seg selv et viktig faktum at utviklingen i disse områder er gjenstand for stigende

internasjonal oppmerksomhet og interesse. Norge er et nøkkel-land i nordområdene. Dette følger av vår strategiske beliggenhet, stillingen som suverenitetsinnehaver over Svalbard og den utvidede norske jurisdiksjon over store havområder i nord.

Det er tre sett av spørsmål som nå står i forgrunnen:

- avgrensningen mellom norske og sovjetiske sokkelområder i Barentshavet,
- en midlertidig, praktisk ordning for regulering av fisket i den "grå sone" inntil grensespørsmålet finner sin endelige avklaring,
- visse åpne spørsmål på Svalbard som likeledes krever avklaring.

Vi har siden høsten 1974 hatt fem forhandlingsrunder med Sovjetunionen om delelinjen for sokkelområdene i Barentshavet. Partenes standpunkter står fortsatt langt fra hverandre.

Forhandlingene om en midlertidig ordning for regulering av fisket i den "grå sone" inntil grensespørsmålet kan løses, har resultert i det avtaleforslag som nå er til vurdering i Regjeringen.

Betydningen av å oppnå en ordning som gir klarhet på fiskefeltene slik at konflikter kan unngås samtidig som den midlertidige ordning ikke får prejudiserende virkning for sokkelgrensen er blant de spørsmål som står sentralt i vurderingen.

Det sier seg selv at det for det norsk-sovjetiske forhold vil være av stor betydning at det kan skapes grunnlag for et korrekt og godt : naboskap i nord på grunnlag av klare og gjensidig aksepterte grenser.

På Svalbard har vi også spørsmål som krever avklaring i forholdet til Sovjetunionen. Det dreier seg i hovedsak om at man fra sovjetisk side ikke har villet akseptere norske forvaltningstiltak og forskrifter under henvisning til at de begrenser sovjetiske rettigheter under Svalbard-traktaten, og at de er gjennomført uten på forhånd å ha vært forelagt Sovjetunionen.

Vi står foran en vanskelig, delikat og tidkrevende prosess som krever tålmodighet og forståelse for de prinsipielle og langsiktige perspektiver i vår Svalbard-politikk.

Den sovjetiske tolkning av Svalbard-traktaten kommer også til uttrykk i avvisning av det norske prinsipielle syn på sokkelområdene rundt Svalbard, og likeledes gjennom den sovjetiske avvisning av Norges rett til å etablere en egen norsk økonomisk sone rundt Svalbard.

Vi mener at sokkelen rundt Svalbard er en fortsettelse av, og derfor en del av, den norske kontinentalsokkel.

Også vestlige land, bl.a. USA og Storbritannia, har reservert sin holdning med hensyn til det norske syn på sokkelområdene rundt Svalbard og vår rett til å etablere en økonomisk sone rundt Svalbard. Disse prinsipielle reservasjoner er ikke kommet overraskende. Vi har imidlertid inntrykk av at alle berørte land vil være rede til å drøfte praktiske spørsmål i forbindelse med gjennomføringen av den ikke-diskri-

minerende fiskereguleringssonen som vi har etablert rundt Svalbard.

I vår politikk i nord må vi innordne alle praktiske tiltak og holdninger under prinsippet om at norsk politikk skal bidra til ro og stabilitet.

Vi gir et verdifullt bidrag til konfliktfri utvikling i nordområdene ved en fast suverenitetshevdelse på Svalbard i nøye samsvar med Svalbard-traktatens bestemmelser.

Utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål spilte ikke noen sentral rolle i valget.

Når Forsvarskommisjonens innstilling foreligger i løpet av året, vil vi på grunnlag av denne få en bred gjennomdrøfting av Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske stilling i dag og på lengre sikt.

Det er viktig at det bevares klarhet om hovedlinjene i norsk sikkerhetspolitikk. Det gjelder først og fremst vår tilknytning til det forsvarspolitiske samarbeid i NATO. Den politiske og militære spenning mellom øst og vest er fortsatt en viktig realitet i vår verden, selv om spenningen nå er langt lavere enn i 1950-årene.

Som medlem av NATO har vi fra norsk side konsekvent understreket betydningen av NATOs dobbelte funksjon: sikkerhet og avspenning. Den sikkerhetsmessige garanti som forsvarssamarbeidet gir, har sammen med de politiske konsultasjoner om avspenningspolitikken dannet det nødvendige realpolitiske grunnlag for NATO-landenes aktive deltakelse i de senere års forhandlinger mellom øst og vest. Dette gjelder også møtet om oppfølging av Helsingfors-dokumentet som i disse dager tar

til i Beograd.

Det arbeides i dag med disse spørsmål på lengre sikt. Under NATOs regjeringssjefsmøte i London i fjor ble det etter forslag fra president Carter vedtatt at det skal foretas et studium av de mer langsiktige perspektiver for den videre politiske utvikling i øst/vest-forholdet. Parallelt med dette er det igangsatt et tilsvarende arbeid som skal søke å belyse de forsvarspolitiske problemstillinger for medlemslandene i 1980-årene. Dette arbeid er nå i gang, og vi deltar aktivt i det.

Det er fortsatt grunn til å advare mot overdreven optimisme når det gjelder Midt-Østen, selv om det i de siste dagene er gjort visse fremskritt når det gjelder spørsmålet om palestinsk deltakelse under en eventuell ny forhandlings-

runde i Geneve. Vår holdning er fortsatt at palestinerne må bringes inn i forhandlingsprosessen slik at deres legitime nasjonale rettigheter kan bli tilgodesett.

Norge har søkt å føre en upartisk politikk i forholdet til partene i Midt-Østen. Etter Regjeringens syn må en fredsordning bygge på de hovedprinsipper som er nedfelt i Sikkerhetsrådets vedtak 242 (1967) og 338 (1973):

- erobring av territorier med makt kan ikke aksepteres,
- alle stater i området må ha rett til å leve innen sikre og anerkjente grenser,
- det må finnes en rettferdig ordning for palestinerne.

Vi har understreket at palestinerne må anerkjenne Israels rett til å eksistere som stat innenfor sikre og anerkjente grenser, samtidig som Israel på sin side må anerkjenne palestinerne rett til det samme.

Regjeringen følger nøye utviklingen i de minoritetsstyrte områder i det sørlige Afrika og støtter de undertrykte folks kamp for selvstendighet og menneskeverd. Vår deltakelse på Verdenskonferansen mot apartheid i Lagos i slutten av august var et uttrykk for Regjeringens ønske om å vise solidaritet med frigjøringskampen i Sør-Afrika, Zimbabwe (Rhodesia) og Namibia. Invitasjonen til å holde en av hovedtalene under Lagos-konferansen ble av vertskapet begrunnet med Norges aktive holdning mot apartheidpolitikken i det sørlige Afrika.

På konferansen skisserte jeg et program på 6 punkter

når det gjelder tiltak mot apartheid:

1. Vedtakelse av en bindende våpenembargo mot Sør-Afrika,
2. Stans i investeringer i Sør-Afrika.
3. Stans i ekspertkreditt-garantier.
4. Økt støtte til det sør-afrikanske folk og dets frigjøringsbevegelser.
5. Økt støtte til ^{de} rhodesiske og namibiske folk i deres frigjøringskamp.
6. Økt støtte til minoritetsregimenes afrikanske nabo-land (frontlinjestatene) som bærer en uforholdsmessig tung byrde i frigjøringskampen.

Våpenmakt brukes nå i det sørlige Afrika. Dess sterkere fredelige virkemidler som kan brukes i presset på regimene i Rhodesia og Sør-Afrika dess mindre kan risikoen for et omfattende blodig oppgjør bli.

Regjeringen er innstilt på at Norge og de øvrige nordiske land bør gå videre i kampen mot apartheid-systemet i det sørlige Afrika. På det nordiske utenriksministermøte i Helsingfors i september ble det vedtatt å sette ned en nordisk arbeidsgruppe for å komme fram til et felles arbeidsprogram for utvidete økonomiske tiltak mot Sør-Afrika. Utvalget vil ha sitt første møte i Oslo i begynnelsen av oktober.

I forbindelse med den britisk-amerikanske plan for en løsning av Rhodesia-konflikten og utspillet fra de 5

- 32 -

vestlige medlemmer i Sikkerhetsrådet om Namibia, har Regjeringen sammen med de øvrige nordiske land sagt seg villig til å stille fredsbevarende styrker til FNs disposisjon.

Kampen for menneskerettighetene er et globalt spørsmål. Fra verdensdel til verdensdel, fra land til land, varierer den sterkt i innhold og konkrete mål. Det må aldri finnes begrunnet grunn til tvil om vår holdning. Uansett hvor det skjer brudd på det vi oppfatter som grunnleggende menneskerettigheter må vi si fra på en måte og i en form som gir en realistisk mulighet for hjelp til undertrykte.

Bakgrunnen for Det internasjonale energibyrå og det langsiktige samarbeidsprogram som er opprettet av landene i dette byrået er at verden raskt går mot siste fase av oljealderen. Etter aktuelle oversikter må vi regne med at verdens produksjon av mineralolje ennå vil kunne øke år for år, men

at toppen vil nås i 1990-årene. Fra 1990-årene og utover vil vi kanskje kunne regne med å holde oljeproduksjonen oppe på toppnivået i noen tid, men deretter vil den ubønhørlig begynne å falle.

Alle land i verden, mest de industrialiserte land, men også utviklingslandene, baserer i dag hele sin samfunnsmekanisme på olje. Den vekst i velstand og velferd som har funnet sted i de siste 100 år, er i meget stor grad et resultat av at menneskene har lært seg til å utnytte andre energikilder enn sin muskelkraft. Blant disse energikilder har olje inntatt hovedrollen.

Den internasjonale omsetningskrisen av olje som fant sted omkring årsskifte 1973-74 ved at de viktigste oljeproduserende land organiserte seg i et kartell, hadde dyptgående

sjokkvirkninger i hele verden.

En av disse virkninger var at det gikk opp for folk at den tilførselskrise vi den gang opplevde ikke var noe enkeltstående forbigående fenomen. Den var et varsel om at vi står overfor den ubønhørlige utvikling at verdens oljeresurser ikke er uten grenser.

Bakgrunnen for Det internasjonale energibyrå er å tilpasse oss til de forhold vi vil måtte leve under når verden ikke lenger år for år kan øke oljeproduksjonen slik vi har gjort hittil.

De vest-europeiske land og Nord-Amerika har gode og sikre tradisjoner når det gjelder økonomisk samarbeid i vanskelige situasjoner. Derfor falt det naturlig at Det internasjonale energibyrå ble etablert i nært slektskap til

organisasjonen For økonomisk samarbeid og utvikling i Paris, OECD.

Når det gjelder energiforsyning er Norge i en absolutt særstilling i verden. Vi er i en særstilling både ved at vi ennå dekker hele vårt elektrisitetsbehov, som i forhold til folketallet er meget stort, ved vannkraft - og vi er i en særstilling ved de betydelige oljeressurser som vi forvalter på vår kontinentalsokkel. Ved siden av Canada er vi det eneste industriland som nå er netto eksportør av energi. Sammenliknet med Canada er den norske overskuddsposisjonen betydelig større enn den canadiske.

Isolert sett kunne Norge holde seg utenfor det europeiske energisamarbeid. Vi må etter all sannsynlighet inn i en meget fjerne framtid for å finne den situasjon at Norge

vil være importør av energi. Ut fra en snever egeninteresse kunne vi gjerne være oss selv nok. Men i en tid hvor det økonomiske samkvem landene imellom stadig øker, og dermed den gjensidige avhengighet mellom landene, er det en kortsynt og urealistisk linje å stille seg utenfor et slikt samarbeid. Det internasjonale energiprogrammet omfatter land som representerer mer enn 90 % av vår samlede utenrikshandel. Dette betyr at landene i Det internasjonale energibyrådet er de landene hvis økonomiske skjebne vi er bundet til gjennom størstedelen av vår utenrikshandel.

I realiteten er hele den norske økonomi, og dermed så å si hver eneste arbeidsplass i landet, avhengig av at vi får solgt våre produkter til de landene som er med i Det internasjonale energibyrådet, og at vi får kjøpt deres råvarer,

matvarer og industriprodukter til våre egne formål.

Våre nære samarbeidsland vil vanskelig forstå hvis det privilegerte Norge stiller seg utenfor det internasjonale samarbeid på dette felt. I sikkerhetspolitikk og handelspolitikk regner vi med solidaritet fra andre land. Det vil være en svak solidaritet fra norsk side å stille seg utenfor det samarbeid om viktige framtidsoppgaver som vi finner i energipolitikken.

Norge har likevel i sin tilslutning til Det internasjonale energibyrådet gjort en betydelig reservasjon. Vi har tatt en reservasjon når det gjelder vår medvirkning til det rasjoneringsystem som medlemslandene har opprettet i tilfelle en ny knapphetssituasjon. Canada har tatt en liknende reservasjon. Dette er de to eneste landene som er netto

eksportører av olje, og det er derfor helt andre problemstillinger vi står overfor i en knapphetssituasjon enn de oljeimporterende land.

Regjeringen har med Stortingets tilslutning funnet det riktig å holde fast ved vår klare nasjonale suverenitet når det gjelder omfanget av vår oljeproduksjon og oljeeksport, også i krisetider.

Ut over den rasjoneringsordning i knapphetssituasjon som avtalen om det internasjonale energiprogram fastlegger, inneholder langtidsprogrammet andre viktige og sentrale samarbeidsoppgaver.

De viktigste gjelder energiøkonomisering og den

langsiktige utvikling av alternative energikilder. Energiøkonomiseringsprogrammet tar dels sikte på forskningsoppgaver i forbindelse med bedre bygningsteknikk, energiutnyttning, kraftoverføring m.v., dels erfaringer med ulik prissetting osv. Det er allerede etablert et fast system hvorved medlemslandene hvert år blir eksaminert om de tiltak de har gjort, og disse blir vurdert og kritisert av de andre landene.

I spørsmålet om den framtidige energipolitikk står vi overfor ett av de grunnleggende problemområder ikke bare den industrialiserte del av verden møter.

I energiforbruket og fordelingen av denne i global sammenheng finner vi hovedårsaken til en stadig videre kløft

mellom de fattige og de rike land.

I internasjonal sammenheng vil vi særlig på dette felt få satt vår reelle solidaritet på prøve.

Men samtidig kreves det evne og vilje til konstruktivt og forpliktende internasjonalt samarbeid av en type og et omfang som vi i dag bare kan se visse prinsipielle konturer av.

Løsningen av de enorme og tildels skremmende problemer vi møter i en global energikrise går ikke gjennom et sammenbrudd i den vestlige verdens energiforsyning.

Løsningene er å finne i et nasjonalt og internasjonalt arbeid for energisparing og utvikling av alternative energikilder.

Nasjonalt og internasjonalt må en politikk for en i

vår situasjon forsvarlig og framtidsrettet bruk av energiresurser også underordnes målet for utjamning mellom utviklede og underutviklede land.

Ut fra vår situasjon og våre forutsetninger må vi delta i de internasjonale organisasjoner der en slik politikk kan utvikles og fremmes.